

Stručni rad

ŠKOLSKA KNJIŽNICA , ZAIGRANA I ZELENA

Ankica Karakaš Radošević, školska knjižničarka
OŠ Đakovački Selci, Bana J. Jelačića 9, 31400 Đakovo

Sažetak

Promovirati školsku knjižnicu i čitanje veliki je izazov za svakoga školskog knjižničara /knjižničarku. U knjižničnom fondu prevladavaju tiskane knjige, lektirni naslovi i naslovi za čitanje iz radoznalosti ili užitka. Knjižnice, a napose školske, u svome fondu trebaju imati i didaktičke i društvene igre. Učenici se njima koriste izvan nastave ili ih se posuđuje za igre učionici. To su društvene igre izrađene od plastike ili u kombinaciji više materijala, registrirane od proizvođača sa određenom cijenom, itd. Namjera mi je uvesti u knjižnicu igre (igračke) koje nisu kupljene i kreativni rad oblikovanja od papira i otpadnog materijala sa ciljem: pokazati na primjeru kako otpad nije smeće i kako ga kreativno reciklirati. Pobuditi radoznalost, zainteresirati učenike za pisanu riječ, predstaviti da za svaku prigodu ima priča ili knjiga, a pri tome ostati nenametljiv kako učenicima tako i nastavnicima. Školska knjižnica, a samim tim i knjižničarka, član je Zelenih knjižnica. Cilj ovoga projekta, koji je pokrenulo Društva bibliotekara Istre i istarskih knjižnica još 2011. godine, je educirati javnost, širiti svijest o održivom društvu i nužnosti zaštite okoliša. To podrazumijeva, osim ponude knjiga sa ekološkom tematikom u fondu knjižnice i promicanje ekološke odgovornosti.

Ključne riječi: čitanje, ekologija, igra, kreativno recikliranje

1.Uvod

Prema UNESCO-v manifest za školske knjižnice[3], školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informacijama. Školska knjižnica omogućuje učenicima stjecanje vještina za doživotno učenje, razvija njihovu maštu i pomaže im da postanu odgovorni građani. Aktivnost koju predstavljam provedena je povodom obilježavanja Međunarodnog dan zaštite močvara sa učenicima prvog razreda. Razlog zašto prvašići je u tome što im je bila dobrim dijelom uskraćena „predškolska godina,, radi pandemije i *lock downa*. Mnoga ruralna naselja nemaju organiziran predškolski odgoj (vrtiće) i prva spoznaja o „skupnom odgoju“ za njih počinje u godini prije polaska u školu (mala škola). Nastavila se pandemija, stoga je i ova školska godina isprekidana nastavom u školi i online nastavom. Brzi tehnološki napredak i razvoj digitalnih alata i učenici koji su vješti u korištenju IKT pokazao se koristan u „novom normalnom“. Stvarali su knjižničari/knjižničarke digitalne sadržaje, stvarali su ih i nastavnici, i učenicima smo ponudili veliki broj kvizova, osmosmjerki i drugih digitalnih igara. Kako navodi J. Maravić u svome članku *Igra u nastavi* [2] razlog „ne voljenja škole“ je u „dosadnom radu“. Igra je pomoć u usvajanju kognitivnih, ali i emocionalnih vještina. Igra je pomoć u nošenju sa stresom. Ponudili smo učenicima velik broj digitalnih igara i nastava je bila zabavna, ali često se učitelji/učiteljice pa i roditelji žale: na nevoljkost djece da pišu ili pišu neuredno i nečitljivo, čitanje im je previše pasivna aktivnost i dosadno, ništa ih ne zanima osim „igrice“. Izvor ovih negodovanja leži u činjenici, koju iznose Nataša Čičin-Šain, prof. defektolog i Stela Horvat, prof. rehabilitator,[1] djeci su od najranijeg doba dostupne razne digitalne igre uz koje će naučiti prepoznavati slova, ali će grafomotorika biti manjkava uslijed nedovoljno razvijene fine motorike.

2.Obilježavanje Međunarodnog dana zaštite močvara i močvarnih staništa

Močvarna staništa su najugroženiji ekološki sustavi što zbog isušivanja, a što zbog onečišćenja. Važnost i uloga vlažnih staništa (močvara) za sprečavanje i ublažavanje posljedica prirodnih katastrofa je velika. U našoj neposrednoj okolini nalazi se jezero Mlinac na koje obitavaju biljke i životinje močvarnih staništa . Na obalama ovoga malog jezera česta su obiteljska ili među-obiteljska druženja naročito za Praznik rada ili ribička druženja. Kroz ovakva druženja naši učenici dolaze u direktan kontakt sa močvarnim staništem i važno je usvajaju stavove o odgovornom ponašanju.

2.1. Čitanje kao uvod u radionicu

Odabrala sam prvašiće izložiti čitanju priče koja nije iz udžbenika i nije obvezna. U pomoć sam pozvala četiri učenika 4. razreda koji su im pročitali kratku priču *Velika utrka kornjače Grete*. [4] Zašto četvrtaši? Prvi razlog je što na taj način povezujem školski projekt Čitalice sa nastavnim sadržajima. Projekt je namijenjen učenicima razredne nastave i izvorno je orijentiran na promociju knjige i čitanja, ali zbog sve većeg broja učenika sa teškoćama u govoru, čitanju i pisanju dopunjen je radom sa učenicima sa teškoćama. Potom uz suradnju sa stručnim suradnicima drugih profila uključeni su i učenici sa strahom od javnog nastupa ili oni koji trenutno prolaze neku emocionalnu krizu , složenu obiteljsku situaciju i sl. Poznato je da djeca lakše i rado uče od starije djece, a kad su to „popularni,, učenici, čitanje je baš fora. Nakon pročitane priče četvrtaši su nas napustili pa smo opušteno mogli razgovarati o pročitanoj priči. “Nije nas bilo sram i nismo se bojali”, „smijati će mi se“. Sve više izražen strah od

podsmijeha koju imaju učenici razlog je što sam im omogućila opuštenu, poznatu, atmosferu samo njihovog razreda. Strah od ruganja od strane drugih učenika čest je u školskoj dobi kako to navodi (Vulić-Prtorić, 2002.; Vulić-Prtorić, 2006.).[5] Vršnjačko okruženje postaje sve važnije, a status u vršnjačkoj populaciji djeci se ponekad čini presudan.

Pri izboru priče vodila sam se zahtjevima:

- kratka jer nisam željela „opterećivati“ učenike, ni čitače ni slušatelje, sa predugim tekstom
- pisana lako razumljivim jezikom (bez stranih riječi) kako ne bi morali ulaziti u analizu teksta
- temom koja se odnosi na obiteljske odnose s ciljem povezivanja emocija prema obitelji i domu sa močvarom kao domom nekih životinja.
- likovi su životinje koje žive uz močvarna staništa

Čitanje je definirano prema Hrvatskom jezičnom portalu[6] kao proces vezan uz praćenje teksta kao osobni ili opći interes ili interpretacija pročitanog. Iako nismo čitali nego slušali prilikom interpretacije teksta povezali smo znanje stečeno iz prirode i društva o važnosti doma i obitelji. Povezali smo emocije za sebi bliske osobe i svoj dom sa spoznajom da je močvara dom mnogim životinjama i njihovim mladuncima. Priča nam je ponudila još jednu temu za interpretaciju, a to je planiranje (strategija). Zapodjenula sam razgovor o strategiji koju je razvila Greta za pobjedu u utrci s važnosti strategije (plana) učenja. Učenici prvoga razreda sada već imaju iskustva sa nastavnim sadržajima i sa savladavanjem istih. Nastavili smo razgovor o biljkama i životinjama koje poznajemo, a žive u barama, močvarama i drugim vodama stajaćicama.

2.2.Kreativno recikliranje

Kreativni zadatak bio je izraditi od kartonskih rola i komadića kolaž papira kornjaču Gretu. Premda sam planirala koristiti umjesto kolaža stare kalendre pokazalo se da ljepila koja učenici imaju za svakodnevni rad nisu pogodna za ljepljenje “tvrdih papira”. Nastali problem brzo sam riješila tako da smo iskoristili kolaž papir koji učenici imaju u razrednom ormaru i koriste za rad u likovnoj kulturi. Za izradu kornjača nisam dala nikakvu uputu, ali su učenici vrlo brzo povezali da sama rola je oblika kornjačinog oklop i samim dodavanjem nogu, glave i repa kornjača je izrađena. Dodali su još pokoji papirić koji dočarava oklop.

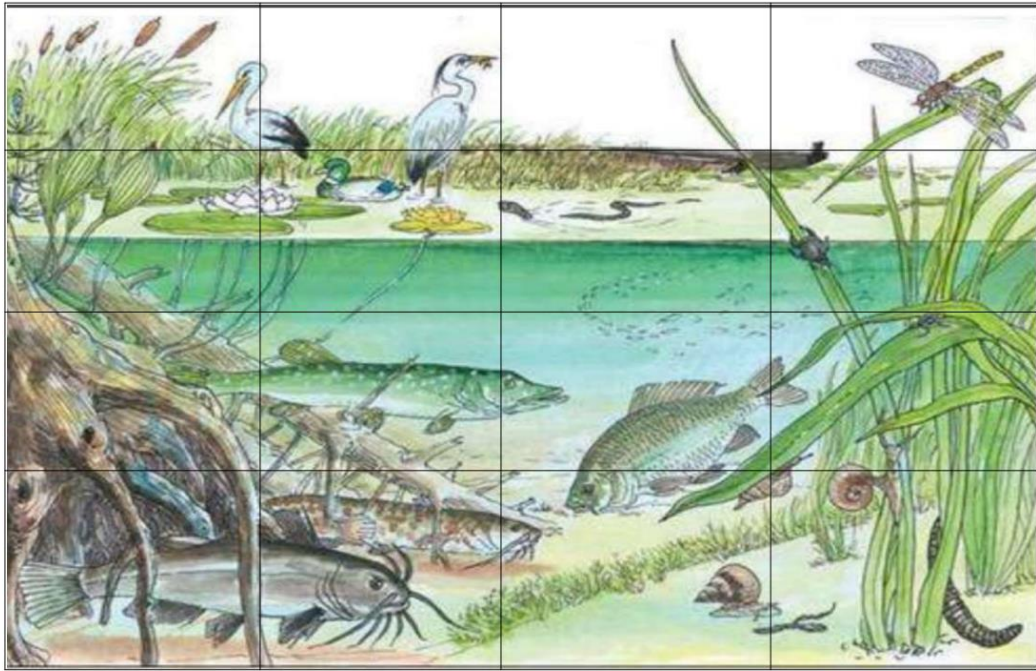

Slika 1. Kornjače od papirnatih roli

2.3. Igra u funkciji kognitivnog razvoja i grafomotorike

Završni dio radionice posvetili smo igri u funkciji razvoja kognitivnih, motoričkih i socijalnih vještina. Za ovu priliku izradila sam jednostavne puzzle sa prikazom močvare i njezinih stanovnika te osmislila i izradila igru Rodin kljun.

Puzzle su bile jednostavnog oblika u nijansama i tonovima zelene boje. Fotografiju sam preuzela sa portala *Moj O razred* te na fotografiju dodala mrežu pravokutnika, ispisala i izrezala. Slaganje puzzle pridonosi razvoju socijalnih vještina jer su ih učenici slagali u paru. Nadalje slaganje puzzle razvija i kognitivne sposobnosti jer dijete mora razviti kritičko mišljenje kao bi riješilo problem (gdje ide koji dio).

Slika 2. Jednostavne puzzle izrađene dodavanjem mreže pravokutnika na sliku

Slika 3. Slaganje puzzle za razvoj kognitivnih vještina

Za izradu igre Rodin kljun koristila sam sljedeće:

- kutiju u kojoj se dostavljaju potrepštine za školsku kuhinju,
- komade stiropora koji su ostali od računalnih ekrana dopremljenih u školu
- kineske štapiće koji su ostali kao suvenir iz restorana,
- plastične podloške koji su preostali iz školske kuhinje
- i zeleni pigment za zidne boje.

Kutija je močvara, zeleno obojeni komadići stiropora na koje sam zalijepila bijele kružice od papira (oči) su žabe, podlošci u koje sam zalijepila fotografiju rodinih ptica gnijezdo, a štapići rodin kljun. Služeći se samo štapićima u jednoj ruci učenici su lovili žabice te ih premještali u gnijezdo. Zanimljiva vježba fine motorike. Istovremeno se igralo tri učenika. Pobjednik je onaj koji skupi najviše žabica u zadanom vremenu. Pasivno čekanje na sudjelovanje u igri ovakvog tipa može u razredu izazvati "nered". Kako bi zadržala fokus ostali učenici su za vrijeme dok je igrala "jedna postava" slagali puzzle i čekali svoj red. Čekanje nije bilo predugo i broj puzzli bio je relativno mali (16 dijelova).

Slika 4. Učenici tijekom igre Rodin kljun

3.Zaključak

Uključivanje knjižnice (knjižničarke) u nastavu prvoga razreda ima za cilj odgojiti čitatelja i korisnika knjižnice. Način kako to provesti nalazim u igri. Igra je prema definiciji spontana intelektualna i tjelesna aktivnost djeteta kao sastavni dio odrastanja i razvijanja ličnosti. Djeci je igra spontana, a usvajanje znanja i vrijednosti kroz igru nenametljivo. Čitanje koje nije zadano, koje nije nametljivo, povezano sa igrom (igračkom) načinjenom od otpadnih materijala za razvoj ekološke svijesti bio mi je cilj u osmišljavanju aktivnosti(radionice).

4.Literatura

[1] Čičin-Šain,N. ,Horvat, S.; *Razvoj grafomotorike kod djece*:
<http://www.korneo.hr/BlogClanak?id=19> (1.3.2021.)

[2] Maravić,J. *Igra u nastavi*, školski portal:
http://www.skole.hr/podsjecamo?news_id=405 (15.1.2021.)

[3] UNESCO-v Manifest za školske knjižnice:
<https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf>(1.3.2021.)

[4]Velika utrka kornjače Grete: <https://blog.dnevnik.hr/price-story-geschichte/2014/11/1631898573/velika-utrka-kornjace-grete.html>(15.1.2021.)

[5] Vulić-Prtorić, A. (2002.). Strahovi u djetinjstvu i adolescenciji. *Suvremena psihologija*, 5, 271-293.Vulić-Prtorić, A. (2006.). Anksiozna osjetljivost: fenomenologija i teorije. *Suvremena psi-hologija*, 9, 171-194.

<https://www.unizd.hr/Portals/12/Nastavnici/Anita%20Vulic-Prtoric/Znanstveni%20radovi/92.%20Strahovi%20kod%20djece.pdf?ver=2013-06-29-175108-820> (15.1.2020.)